

Socjolog

263204

Inna nazwa zawodu: nie występują

Zadania i czynności

Najważniejszym celem pracy socjologa jest rozpoznawanie, opis, klasyfikacja zjawisk i procesów zachodzących w zbiorowościach ludzkich oraz dążenie do zrozumienia zależności, zachodzących między tymi zjawiskami. Ponieważ dziedzina socjologii obejmuje bardzo wiele zagadnień, czynności oraz mechanizmów i zależności, można wyodrębnić kilka grup socjologów, które pomimo, pracy w tym samym obszarze, bardzo się od siebie różnią. Charakterystyczna dla tego zawodu jest znaczna różnorodność ścieżek jego wykonywania. Socjolog sprawdzi się zarówno jako badacz naukowy, jak i copywriter w agencji reklamowej bądź public relations. Dobrze poradzi sobie również w działach zarządzania personelem. Socjolog, jako naukowiec (badacz) dąży do poznania społeczeństwa w sposób zdyscyplinowany i systematyczny. Stara się kontrolować swoje osobiste upodobania i uprzedzenia, dąży do obiektywizmu, raczej stara się postrzegać zjawiska, niż je osądzać. W swych badaniach posługuje się uporządkowanymi pojęciami, wypracowanymi metodami. To co socjolog ustala i mówi o zjawiskach społecznych, powinno być oparte na naukowym dowodzeniu. Ważnym obszarem badań socjologa są procesy społeczne, takie jak np. proces dezorganizacji społecznej (który przejawia się w występowaniu szeregu negatywnych zjawisk społecznych, takich jak alkoholizm, narkomania, przestępczość, zwiększona ilość chorób nerwowych, samobójstw czy załamań osobowości). Inne procesy społeczne badane przez socjologów to konflikty, procesy przystosowania się, współpracy, konkurencji, przemian struktury społecznej, ruchliwości i awansu społecznego itp. Gromadzona w toku badań socjologicznych wiedza może służyć nie tylko celom czysto poznawczym, ale również może być przydatna w rozwiązywaniu problemów społecznych, a także może przyczyniać się do lepszego funkcjonowania różnych instytucji społecznych. Praca socjologa badacza polega na - wyborze obszaru badań i problemu badawczego, - sformułowaniu hipotez badawczych, czyli pewnych założeń odnoszących się do danego problemu, które w toku badania mają być odrzucone lub potwierdzone, - przełożeniu hipotez na pytania badawcze, które będą w badaniach sprawdzane (weryfikowane), - wyborze i przygotowaniu właściwych "narzędzi" badawczych i technik badania, takich jak np. ankieta, wywiad, analiza dokumentów, - zebraniu materiałów - może to wykonywać sam badacz, lub specjalnie wyszkolony zespół ankierów, Socjolog badacz powinien zatem: - przygotować badania sondażowe troszcząc się o ich poprawność i rzetelność (np. poprawność logiczną i merytoryczną pytań), - przygotować i przeszkolić ankierów oraz nadzorować ich pracę, - doskonalić narzędzia badawcze (by prowadzone badania były rzetelne). Aby określone zadanie mogło być dobrze wykonane, socjologowie posługują się metodami, których celem jest minimalizowanie błędów. Są to np.: - metody doboru próby z badanej populacji (bada się małą część populacji, a wyniki odnosi do większych zbiorowości społecznych), - metody statystycznego określenia błędu pomiaru. Niektóre rodzaje badań socjologicznych stawiają sobie za cel diagnozę tzw. problemów społecznych, takich jak np. bezrobocie, czy wzrastająca przestępczość wśród młodzieży, zarówno w skali ogólnospołecznej, jak i lokalnej. Na podstawie tej diagnozy próbuje się sformułować wnioski dotyczące sposobów ich rozwiązywania. Planuje się i wdraża programy, bądź to zapobiegania tym problemom, bądź też łagodzenia ich dotkliwych społecznie skutków. Zupełnie inne zadania spoczywają na socjologu - ekspercie. - praca jego polega na samodzielnym przeanalizowaniu problemu ważnego

dla zleceńodawcy lub pracodawcy. Dokonuje tego w oparciu o własne, wysokie kompetencje badawcze, długoletnie doświadczenie zawodowe i wszechstronną znajomość problemów, będących przedmiotem analizy. Ekspert może dodatkowo wykonać własne badania i zebrać odpowiednie informacje. Jego głównym zadaniem jest wskazanie różnych aspektów badanego problemu i istniejących dróg jego rozwiązania. Jego rola polega na przygotowaniu przesłanek umożliwiających podjęcie decyzji. Socjolog praktyk - niemała grupa socjologów pracuje w instytucjach czy organizacjach, których podstawowym zadaniem nie jest praca badawcza, lecz rozwiązanie problemów społecznych, powstających w społecznościach, środowiskach i grupach społecznych, w których i dla których socjologowie pracują. Mogą to być organizacje związkowe, pozarządowe bądź inne instytucje dialogu społecznego. Praca socjologów praktyków odbiega wówczas od tego, co robią socjologowie naukowcy i badacze. Istotą jej jest praktyczna działalność - socjolog dokonuje diagnozy danego środowiska i proponuje zmiany, które usprawnią jego funkcjonowanie. Przedstawiciele opisywanego zawodu zajmują się problemami wszelkich grup ludzi; ich obecność jest konieczna wszędzie tam, gdzie dochodzi do różnych interakcji społecznych. Mogą być potrzebni w dialogu pomiędzy zarządem firmy a organizacjami związkowymi, mogą diagnozować nastroje społeczne mieszkańców danego miasta bądź państwa. Absolwenci socjologii są przygotowani do podjęcia pracy w administracji publicznej, organizacjach związkowych, ośrodkach badania rynku i opinii publicznej, w instytucjach kultury (animacja), w placówkach oświatowych i resocjalizacyjnych oraz w organizacjach pomocy społecznej. Istnieje jeszcze jedna grupa socjologów to :socjolog - wykładowca - może to być jedyna rola socjologa, lecz najczęściej wiąże się ona z pracą naukowo-badawczą. Głównym celem tej pracy jest przekazywanie wiedzy socjologicznej różnym grupom słuchaczy: studentom, uczniom, osobom szkolącym się na kursach itp. Wykładowca musi przygotować program zajęć, wybrać treści nauczania oraz techniki przekazu wiedzy. Przygotowuje lektury, materiały i inne źródła wiedzy. Prowadząc zajęcia dokonuje wyboru odpowiednich metod nauczania dostosowując je do celu zajęć i oczekiwań słuchaczy. Może posłużyć się wykładem, bądź też dyskusją grupową. Może także używać metod aktywizujących, takich jak opis przypadku, odgrywanie ról, gry interakcyjne, pokaz video itp. Zwykle także ocenia stopień przyswojenia przez słuchaczy przekazywanej wiedzy - przeprowadza sprawdziany, testy, kolokwia, egzaminy. W szkołach wyższych pod kierunkiem wykładowcy studenci przygotowują prace dyplomowe - wykładowca sprawdza takie prace, recenzuje je i ocenia.

Środowisko pracy

Warunki materialne

Praca socjologa i jego role zawodowe są bardzo zróżnicowane. Praca socjologa odbywa się głównie w budynkach, salach wykładowych, pracowniach komputerowych, gabinetach, bibliotekach, archiwach itp. Zbieranie materiałów wymaga dotarcia do osób badanych (respondentów), prowadzenia z nimi wywiadów (może się to odbywać w domu respondenta, w miejscu jego pracy, ale też w kawiarni czy na ulicy), kontaktowania się z przedstawicielami urzędów, biur, organizacji gospodarczych itp. Jest to typowa praca terenowa, realizowana poza gabinetem. Wymaga ona przemieszczania się w obrębie miasta, wsi czy nawet wyjazdów poza miejsce zamieszkania, co wiąże się z pewnymi uciążliwościami.

Warunki społeczne

Praca socjologa ma charakter zespołowy, choć niektóre czynności i zadania

wykonywane są indywidualnie tj: studiowanie literatury i materiałów badawczych, pisanie raportów, przygotowywanie zajęć dydaktycznych itp.

Badania socjologiczne są zwykle prowadzone przez zespół. Zespołowy charakter pracy narzuca konieczność kontaktowania się wzajemnego członków zespołu, w sposób sprzyjający szybkiej realizacji celu badania. Skuteczne wykonanie zadań badawczych zależy również od planowania, organizowania, szkolenia, koordynowania i nadzoru zespołu ankieterów.

Socjologowie utrzymują także częste i intensywne kontakty z innymi ludźmi, pełniąc role badaczy terenowych czy ankieterów. Prowadząc wywiady stykają się z bardzo różnymi typami ludzi i grupami.

Jako wykładowcy kontaktują się z dużymi audytoriami słuchaczy, a także prowadzą dyskusje w mniejszych zespołach.

Również w innych rolach zawodowych (doradców, pedagogów, pracowników socjalnych, socjoterapeutów, pracowników urzędu) ich kontakty z ludźmi są częste i różnorodne: odpowiadają na pytania, udzielają rad, przeprowadzają wywiady środowiskowe, prowadzą grupy socjoterapeutyczne, negocjują, rozwiązują konflikty lub są mediatorami w sporach.

Warunki organizacyjne

Warunki organizacyjne pracy socjologów są zależne od roli, typu instytucji i zajmowanego stanowiska.

Najczęściej socjologowie pracują ok. 6 - 8 godz. dziennie. Godziny ich pracy nie są stałe, z wyjątkiem tych instytucji, gdzie narzucony jest ścisły harmonogram godzin pracy. Istnieje w tym zawodzie możliwość samodzielnego ustalania czasu pracy. Intensywność pracy zwiększa się, gdy trzeba w określonym czasie wykonać zlecenie czy sondaż. Zdarza się, że socjolog pracuje w domu np. w soboty i niedziele, ale tylko wtedy, gdy musi pilnie przygotować i opracować badania.

Bywa, że konkretne zlecenia badawcze muszą być zrealizowane poza miejscem zamieszkania socjologa - wówczas konieczny jest wyjazd i przemieszczanie się. Dotyczy to zwłaszcza osób pełniących rolę ankieterów lub też tych osób, które współpracują z dużymi ośrodkami badawczymi, znajdującymi się poza miejscem ich stałego zamieszkania.

Ubiór socjologa powinien być dopasowany do okoliczności wykonywanej pracy i aktualnie odgrywanej roli. Socjolog powinien pamiętać o tym, że reprezentuje instytucję, której prestiż w pewnym stopniu zależy od wrażenia, jakie on sam wywołuje (m.in. przez zachowanie i ubiór) na osobach, z którymi wchodzi w zawodowe kontakty.

Praca socjologów różni się stopniem swobody decyzji, odnośnie tego co i jak robić oraz zakresem i rodzajem sprawowanej kontroli.

Socjolog pracujący naukowo posiada duże możliwości samodzielnej pracy - zwykle samodzielnie określa i dokonuje wyboru problemu badawczego. Samodzielnie planuje sposób realizacji badań i metody opracowania wyników.

W przypadku gdy socjolog zakłada własne, jednoosobowe biuro badań społecznych, sam dla siebie jest szefem i pracuje bez zależności organizacyjnych.

Praca socjologa wiąże się z różnymi rodzajami odpowiedzialności. Ważna jest odpowiedzialność społeczno-moralna. Badania socjologa powinny być prowadzone rzetelnie, z przestrzeganiem zasad etycznych, przyjętych przez środowisko naukowe. Wszelkie nadużycia badawcze, np. preparowanie wyników badań, niedokładność wyliczeń, zmienianie wyników pod naciskiem zleceńodawców, brak obiektywizmu - dyskwalifikują zawodowo socjologa i mogą spotkać się z zakazem uprawiania zawodu, a co najmniej z surową dezaprobatą środowiska socjologicznego.

Wymagania psychologiczne

Osoba, która decyduje się na wykonywanie tego zawodu, powinna przejawiać żywe zainteresowanie poczynaniami ludzi i „światem społecznym”. Ta poznawcza ciekawość może się przejawiać w obserwowaniu, jak ludzie wobec siebie postępują, stawianiu pytań „dlaczego tak robią”, w chęci głębszego zrozumienia stosunków międzyludzkich i problemów społecznych, czytaniu publikacji o tematyce socjologicznej, psychologicznej itp. Dzięki tej ciekawości socjolog może w sposób inspirujący przekazywać swoim słuchaczom wiedzę i budzić ich zamiłowanie do poznawania „świata społecznego”. Socjolog powinien cechować się umiejętnościami społecznymi, czyli powinien umieć łatwo nawiązywać kontakt z innymi ludźmi. W związku z tym niepożądane są takie cechy jak nadmierna agresja, zespół natręctw, nadmierna wrażliwość czy nieśmiałość. Socjolog powinien posiadać zdolność logicznego myślenia, umiejętność analizy i syntezy danych. Na etapie zbierania informacji i sprawdzania danych, potrzebna jest dobra pamięć, ale przede wszystkim dokładność i rzetelność badawcza. W fazie konstruowania problemów badawczych, ważna jest pomysłowość i wyobraźnia.

Socjolog musi umieć jasno wypowiadać się na piśmie i w mowie. Jest to ważne wtedy, gdy przedstawia swoje pomysły czy wyniki badań, a zwłaszcza wtedy, gdy pełni rolę wykładowcy. W tym ostatnim przypadku istotna jest umiejętność publicznego występowania.

Szczególnych predyspozycji i umiejętności społeczno-psychologicznych wymaga praca socjologów - socjoterapeutów, którzy pracują z tzw. trudną młodzieżą. Musi ich cechować odporność psychiczna, wytrwałość i cierpliwość. Umiejętność wczucia się w przeżycia i sytuacje wychowanków, powinni łączyć z konsekwencją w postępowaniu i poczuciem odpowiedzialności.

Wymagania fizyczne i zdrowotne

Pod względem obciążenia fizycznego pracę w zawodzie socjologa zalicza się do prac lekkich, a nawet bardzo lekkich. Mimo to jego wykonywaniu towarzyszy stres psychiczny. Zatem przeciwwskazania do wykonywania zawodu będą posiadały osoby ze schorzeniami i chorobami o podłożu psychicznym. Ponieważ praca ta ma przede wszystkim charakter umysłowy i jest pracą z ludźmi, osoby z chorobą psychiczną, czy niedorozwojem umysłowym nie mogą się jej podejmować. Natomiast nie wykluczają pracy w charakterze socjologa te rodzaje niepełnosprawności, które związane są z dysfunkcją ruchów rąk czy nóg. Jedynie niektóre czynności zawodowe (jak praca w terenie, przeprowadzanie wywiadów) nie mogą być wykonywane przez osoby z upośledzonymi w znacznym stopniu narządami ruchu (utrudnienie poruszania się). Utрудnienia te dotyczą również osób niewidomych i głuchoniemych. Ważną rzeczą jest

sprawność narządu mowy i słuchu, ponieważ socjolog w swej pracy musi kontaktować się z innymi ludźmi w rozmowie bezpośredniej oraz przez telefon. Wyniki badań opracowuje głównie przy pomocy komputera.

Osoba wykonująca ten zawód powinna być zrównoważona i nie mieć problemów ze zdrowiem psychicznym. Przy wykonywaniu zawodu socjologa mniejsze znaczenie ma np. budowa fizyczna czy dysfunkcje np. układu oddechowego itp.

Warunki podjęcia pracy w zawodzie

Do podjęcia pracy w zawodzie socjologa przygotowują studia o tej specjalności. W programie studiów socjologicznych wyodrębniono kilkanaście specjalizacji, mając na względzie przede wszystkim rodzaje instytucji zatrudniających socjologów. Wśród nich można wyróżnić:

Socjologia reklamy i komunikacji społecznej – branża public relations, marketing

Socjologia wsi, kultury i turystyki – instytucje kultury, agencje artystyczne

Socjologia polityki i stosunków międzynarodowych – administracja publiczna

socjologia problemów społecznych – organizacje pomocy społecznej

Socjologia przedsiębiorczości i pracy – zakłady pracy, korporacje

Planując przyszłą pracę zawodową, należy zwrócić uwagę na wybór takiej specjalizacji, która w najwyższym stopniu przygotowuje do pełnienia wybranej roli. Przyszli pracodawcy mogą zwracać uwagę na posiadaną specjalizację. Coraz większą rolę odgrywa znajomość przynajmniej jednego języka obcego (angielskiego).

Warunkiem podjęcia pracy na stanowisku adiunkta czy profesora w instytucie naukowym, czy na uniwersytecie, jest m.in. posiadanie tytułów naukowych, odpowiednio doktora i doktora habilitowanego, a także tzw. dorobek badawczy i umiejętności dydaktyczne. Niezmiernie ważna jest bardzo dobra znajomość obsługi komputera i Internetu. Wszystkie zestawienia, opracowania i tabele robi się przy pomocy programów komputerowych, a wyniki ich nie rzadko przesyłane są drogą elektroniczną.

Socjologowie-praktycy zwiększają szanse uzyskania dobrej pracy w swoim zawodzie, gdy posiadają dodatkowe kwalifikacje lub ukończyli specjalistyczne kursy. Na przykład znają dobrze języki obce (głównie angielski), potrafią obsługiwać komputer, ukończyli wymagane kursy, np. na stanowisku wychowawcy - kurs socjoterapii lub przeszli inne szkolenia w zakresie umiejętności wymaganych na danym stanowisku.

Możliwości awansu w hierarchii zawodowej

Do podjęcia pracy w zawodzie socjologa przygotowują studia o tej specjalności. W programie studiów socjologicznych wyodrębniono kilkanaście specjalizacji, mając na względzie przede wszystkim rodzaje instytucji zatrudniających socjologów. Wśród nich można wyróżnić:

Socjologia reklamy i komunikacji społecznej – branża public relations, marketing

Socjologia wsi, kultury i turystyki – instytucje kultury, agencje artystyczne

Socjologia polityki i stosunków międzynarodowych – administracja publiczna

socjologia problemów społecznych – organizacje pomocy społecznej

Socjologia przedsiębiorczości i pracy – zakłady pracy, korporacje

Planując przyszłą pracę zawodową, należy zwrócić uwagę na wybór takiej specjalizacji, która w najwyższym stopniu przygotowuje do pełnienia wybranej roli. Przyszli pracodawcy mogą zwracać uwagę na posiadaną specjalizację. Coraz większą rolę odgrywa znajomość przynajmniej jednego języka obcego (angielskiego).

Warunkiem podjęcia pracy na stanowisku adiunkta czy profesora w instytucie naukowym, czy na uniwersytecie, jest m.in. posiadanie tytułów naukowych, odpowiednio doktora i doktora habilitowanego, a także tzw. dorobek badawczy i umiejętności dydaktyczne. Niezmiernie ważna jest bardzo dobra znajomość obsługi komputera i Internetu. Wszystkie zestawienia, opracowania i tabele robi się przy pomocy programów komputerowych, a wyniki ich nie rzadko przesyłane są drogą elektroniczną.

Socjologowie-praktycy zwiększają szanse uzyskania dobrej pracy w swoim zawodzie, gdy posiadają dodatkowe kwalifikacje lub ukończyli specjalistyczne kursy. Na przykład znają dobrze języki obce (głównie angielski), potrafią obsługiwać komputer, ukończyli wymagane kursy, np. na stanowisku wychowawcy - kurs socjoterapii lub przeszli inne szkolenia w zakresie umiejętności wymaganych na danym stanowisku.

Możliwości podjęcia pracy przez dorosłych

Możliwości podjęcia pracy w zawodzie socjologa zależą od stanowiska oraz instytucji w której chce się pracować.

W zasadzie pracę w zawodzie socjologa mogą podejmować osoby w każdym wieku również powyżej 50 roku życia, pod warunkiem posiadania odpowiedniego przygotowania zawodowego.

Praca na tym stanowisku wymaga dużej odpowiedzialności i dokładności, a więc osoby z większym doświadczeniem i starsze wiekiem, mają wg pracodawców ku temu lepsze predyspozycje.

Na niektóre stanowiska przyjmuje się osoby, które nie przekroczyły określonego wieku, np. na stanowisko asystenta na uniwersytecie.

Możliwości zatrudnienia

Główne miejsca zatrudnienia socjologów to uczelnie i instytucje naukowe, ośrodki badawcze, ale także szkoły, środki masowego przekazu, instytucje kulturalne, przedsiębiorstwa oraz administracja państwowa i samorządowa. Wielu socjologów zwłaszcza, po specjalności praca socjalna, trafia do ośrodków pomocy społecznej i innych służb socjalnych.

Mogą też zostać specjalistami badań marketingowych w działach marketingu,

agencjach PR oraz reklamowych, gdzie projektują i analizują badania lub weryfikują ich jakość. Umiejętność analizy i zlecania badań przydaje się na stanowiskach związanych z promocją marki firmy, czyli na stanowiskach brand czy produkt menagerów. Socjologowie mogą też ubiegać się o zatrudnienie w placówkach kulturalnych i oświatowych. Wiele takich instytucji czeka na nich, choć pensje jakie oferują są dla nich mało atrakcyjne. Dobre posady dla socjologów czekają w ośrodkach badań społecznych.

Każdy kto posiada odpowiednie kwalifikacje może rozpocząć w tym zakresie własną działalność gospodarczą. Najczęściej są to firmy ankietowe, badające opinię publiczną.

Zawody pokrewne

specjalista analizy rynku

psycholog

etnograf

politolog

specjalista pracy socjalnej

doradca zawodowy

specjalista ds. szkolenia i rozwoju zawodowego

pedagog

Polecana literatura

Sławomira Kamińska-Baranowska, „Socjolog w zakładzie pracy nowe wyzwania i perspektywy” Katowice 2002

Andrzej Niesporek „Czy koniec socjologii jaką znamy. Socjologia wobec wyzwań zmieniającej się rzeczywistości” 2007

Berger Peter L., Zaproszenie do socjologii, 1988

Bauman Zygmunt, Socjologia, 1996